

ชื่อวิทยานิพนธ์	: การศึกษาปัจจัยสมุปบาทกับการบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท
ผู้วิจัย	: พระครูสุวรรณวิจิตร
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	
	: พระสมภาร สมภาโร ผศ. ป.กศ., พ.ม., พธ.ม., อ.ม. ดร.นันทพล โรจนโกศล พธ.ม., พธ.ด. ผศ. รังษี สุทนต์ ป.ธ.๘, พธ.ม.
สำเร็จการศึกษา	: ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๕

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาปัจจัยสมุปบาทในพระพุทธศาสนาเถรวาท ๒) เพื่อศึกษาปัจจัยสมุปบาทกับหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง ๓) เพื่อศึกษาปัจจัยสมุปบาทกับการบรรลุธรรม

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยสมุปบาทเป็นแก่นแท้หรือหัวใจของพุทธศาสนา เป็นหลักแสดงถึงกระบวนการแห่งเหตุปัจจัยที่สืบทอดเชื่อมโยงกันทั้งในกระบวนการเกิด และความเป็นเหตุปัจจัยซึ่งกันและกัน คือ อวิชชาเป็นจุดเริ่มต้น และขรามรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาส เป็นจุดสุดท้าย ที่ยกอวิชชาขึ้นแสดงก่อน เป็นเพียงการอาศัยอวิชชาเป็นจุดเริ่มต้น เพื่ออธิบายกระบวนการของปัจจัยสมุปบาท หรืออาจเป็นได้ว่า อวิชชาเป็นกิเลส เป็นตัวเด่นในวัฏฏะ จึงยกขึ้นแสดงเป็นอันดับแรก ด้วยการพิจารณาเหตุปัจจัยในปัจจัยสมุปบาท

การที่พระพุทธองค์ทรงแสดงปัจจัยสมุปบาทโดยมีจุดเริ่มที่แตกต่างกันนี้ ก็เป็นการแสดง ให้เหมาะสมกับเทศนาที่แสดงให้แต่ละบุคคล และเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการกำจัดทุกข์ ดัดวงจรสังสารวัฏเช่นกัน อุปมาเหมือนการหาเถาวัลย์ของคนหนึ่ง เมื่อพบเถาวัลย์ตรงโคนเถาก่อนจึงตัดเถาวัลย์ตรงโคนเถานั้น แล้วจึงดึงออกมาทั้งเถานำไปใช้ตามต้องการ คนหนึ่งพบเถาวัลย์ ตรงกลางเถาก่อนจึงตัดตรงกลางเถา แล้วดึงเอาท่อนปลายนำไปใช้ตามต้องการ คนหนึ่งพบเถาวัลย์ตรงปลายเถาก่อน จึงจับปลายเถาสาวเข้าไปหาโคน แล้วตัดที่โคนดึงออกมา นำไปใช้ตามต้องการ คนหนึ่งพบเถาวัลย์ตรงกลางเถาก่อน จึงตัดที่โคน แล้วดึงเอาท่อนต้นทั้งหมดนำไปใช้ตามต้องการ

จากที่ได้นำเสนอวิธีดับวงจรชีวิตหรือวิธีดับปฏิเสธสมุปบาท จะพบว่า เป็นการเริ่มต้นดับที่
อวิชชาก่อน เมื่ออวิชชาดับไปแล้ว วิชชา(ความรู้แจ้ง) ก็เกิดขึ้นแทน วิธีดับปฏิเสธสมุปบาทหรือปัจจัย
การนี้ เป็นวิธีเดียวกันกับการดับค้นหาในอริยสัจ ๔ เพราะเป็นปัจจัยเกิดสืบเนื่องมาตามลำดับ เมื่อ
สามารถดับอวิชชาได้ มีผลให้ดับค้นหาได้ด้วย การทำลายอวิชชา โดยการทำความรู้แจ้งเห็นจริง
(วิชชา) ให้เกิดขึ้น จะเป็นหนทางให้สามารถทำลายความเข้าใจผิดหลงผิดนั้นได้ กระทั่งสามารถ
ทำลายความทุกข์ได้ในที่สุด เพื่อจะทำให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงบังเกิดขึ้น ก็จะต้องปฏิบัติตาม
อริยมรรคมีองค์ ๘ แล้ว ในที่สุดก็จะพบความรู้แจ้งเห็นจริง คือ นิพพาน

เมื่อดับได้อย่างนี้ วงจรของปฏิเสธสมุปบาทที่มีการสืบต่อมานานก็ขาดตอนลง วงจรของชีวิต
ไม่มีการสืบต่อ ไม่มีการเวียนว่ายตายเกิดอีก การเกิดในชาติปัจจุบันนี้ ถือว่าเป็นชาติสุดท้าย การดับ
วงจรของชีวิตหรือดับปฏิเสธสมุปบาทได้ ถือว่าเป็นการบรรลุธรรมชั้นสูงในพระพุทธศาสนา กล่าวคือ
ได้บรรลุอรหัตผล เป็นพระอริยบุคคลชั้นพระอรหันต์ จักไม่กลับมาเวียนว่ายตายเกิดอีก